

A minőség problematikája a pedagógusképzést segítő hálózatokban

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Támogató: „A szakmai pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózatok kialakítása” címmel meghirdetett Új Magyarország Fejlesztési Terv Társadalmi Megújulás Operatív program

Megvalósulás: a TÁMOP-4.1.2-08/2/B/KMR-2009-0002 számú projekt keretében

A projekt időtartama: 2009. november 1- 2011. október 31.

A projektfejlesztésekkel kapcsolatos információk elérhetők a honlapon <http://pszk.appi.bme.hu>.

Dr. Kata János mestertanár
BME GTK Műszaki Pedagógia
Tanszék
kata.j@eik.bme.hu

A **termelés** tudományos irányításának története egy évszázada kezdődött **Taylor** munkásságával. Ő bizonyította be, hogy a szervezés is objektív mérnöki feladat. Hozzá kötődnek a tervezést elősegítő normázási eljárások, de még számos ergonómiai és formatervezési elv is.

Taylor és követői azonban nem ismerték fel, hogy megfigyelései a fizikai munkára is csak komoly megkötésekkel érvényesek, ám szellemi tevékenységekre való alkalmazásuk teljesen hibás. Az emberi munkaerőt ugyanúgy gépnek tekintik, mint a műszaki objektumokat. A motiváció hatását ezért nem ismerik el. A kényszer és a fegyelmezés módszereit alkalmazzák „érdekeltségi rendszerükben”.

Taylor iskoláját ezért számos kritika érte. A **Maslow** nevéhez kötődő **y-elmélet** például a pszichológiára, a csoportdinamikára és a szociológiára építve tagadja a dolgozók „csereszabatoságát”.

A minőségbiztosítási módszerek kénytelenek az egyszerűség érdekében Taylor alapelveihez igazodni. A motiváció, a team-munkára való alkalmasság, a kreativitás ugyanis nehezen mérhető jelenségek és a termelés területén legtöbbször el is lehet őket hanyagolni.

A **szellemi tevékenységekre** ugyanakkor nemigen alkalmazzák a minőség biztosításának a technikáit. Ezek ugyanis nem manifesztálódnak közvetlen terméként vagy szolgáltatásként, ezért itt a minőséget a későbbi fázisok eredményei alapján, közvetetten mérik.

Az orvos tevékenységét például lehet **normázni**, de biztos-e, hogy az dolgozik jobban, akihez kevesebb haláleset kötődik? A tanár megítélése is bonyolult dolog. Nemcsak azért, mert szellemi munkát végez, hanem azért is, mert egész **személyiségével végzi** azt. Láttunk már dadogó tanárt, aki felkészült és motivált diákok sorát „termelte”, és olyant is, aki érdekesen és szimpatikusan tanította a „semmit”.

A **tanárok minősítése** egyes elemeiben jóval megelőzi a többi szakterületet, hiszen itt látszólag könnyen mérhető dolgokról van szó. A **primer** információszerezés, a megfigyelés módszere például klasszikus a tanári munkában. Azonban a **szekunder** adatgyűjtés módszere, a tanulók beválás-vizsgálata sem ismeretlen.

Ezek azonban nem tökéletesek a tanár minősítésére. Eredményüket szubjektív elemek befolyásolhatják, a tanulói teljesítmények pedig általában több tanár együttes munkájának hatásaként manifesztálódnak, így nem köthetők egy személyhez.

A pedagógus-értékelési eljárások nem a tanítási folyamat egyes kiemelt pontjain mérnek, hanem szakszerű és objektív információkat próbálnak begyűjteni azoktól, akik a tanárral kapcsolatba kerülnek. De ez **problémákba ütközhet**. Elsősorban azért, mert a válaszadók nem tévedhetetlenek, véleményüket számos tényező befolyásolhatja, szakszerűségük sokszor vitatható.

A véleményezésekkel szemben általánosan felvethető néhány fontos **kérdés**: Léteznek-e általános pedagógusminősítési elvek és szempontok, amelyek minden tanárra alkalmazhatóak? Mikor „térül meg” a tanár munkája? A minősítés időpontjában, vagy valamikor később? Független-e a minősítés attól, hogy a minősítő ismeri-e annak hatását? Mennyire elfogulatlanok a minősítők? Mennyire szakszerűek az értékelők?

A **legfőbb kérdés** mégis az, hogy rendelkezésére áll-e a minősítést végzőnek minden információ? Nem torzulnak-e a minősítési szempontok az információ vagy a szakmai felkészültség hiánya miatt?

Hipotézisünk szerint bizonyos esetekben a fenti hatások globális értékelést eredményeznek, amelyben a legfontosabb szempontokat a tanár munkájától független tényezők képviselik. Ennek igazolására **BME** hallgatóival végeztünk el **2011. tavaszán** egy felmérést.

A **kiértékelés** legizgalmasabb pontja annak felismerése volt, hogy a látszólag egzakt kérdésekre a hallgatók viszonylag nagy szórással válaszoltak. Például arra a kérdésre, hogy sok volt-e az idegen kifejezés az órán, egyszerre adtak többen is igenlő, illetve nemleges választ.

A kérdések egy részénél (50-ből 7 esetben) a **hallgatók nem a kérdésre válaszoltak**, hanem a tanár iránti **szimpátiájukat fejezték ki**. Mindez különösen elgondolkodtató, mivel a következő (nyilvánvalóan objektíven megválaszolható) esetekben tapasztaltuk ezeket az eltérő válaszokat:

1. Arckifejezés	Görccsös	Laza
2. Testtartás	Laza	Feszélyezett
3. Előadás	Világos	Zavaros
4. Előadás	Monológ	Dialog
5. Előadásmód	Nem meggyőző	Meggyőző
6. A beszéd színvonala	A résztvevőkhöz igazodik	A résztvevőkhöz nem igazodik
7. Információ-átadás	Megjegyezhető	Kevésbé megjegyezhető

Alaphipotézisünk tehát **igazolódott**: bizonyos esetekben a minőségbiztosításban alkalmazott felmérések **nem objektív válaszokat nyújtanak**, hanem azt mérik, hogy az adott tanár mennyire nyerte el a tanuló szimpátiáját. A felmérés eredménye tehát ekkor **független az adott tanári teljesítménytől**, így további elemzésekre, döntésekre előkészítésére, a tanár egyéni karrierjének befolyásolására alkalmatlan.

A **tanári munka megítélésével tehát óvatosan kell bánni**. Nemcsak azért, mert a jó pedagógusi tevékenységnek nem léteznek normái. Nemcsak azért, mert látszólag rossz adottságokkal is lehet jól tanítani. Hanem azért is, mert a **Taylor-i csereszabatoság** célja a **középszernek kedvez**. Gondoljuk el, hogy vajon milyen minősítést kapna ma egy nálunk alkalmazott minőségirányítási rendszerben **Comenius** vagy **Öveges professzor**? Vagy Szabó Magda ismert regényének, az Abigélnak a szereplői? Mire számíthatna a magyarul szakszó **König tanár úr**, akit mindenki utált, és csak a regény végén derült ki, hogy ő volt a minden diákot segítő Abigél, aki „mellesleg” a nyilasokkal szembeni ellenállás egyik fontos szereplője volt?

És milyen minősítést kapna az osztályfőnök, **Kalmár Péter tanár úr**, akibe szinte az összes lány szerelmes volt, gyűjtő hangú történelem óráin lelkesedett a hitleri eszméken, és végül életével fizetett e tévedéséért?

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

